

Tekoäly tuli kirjastoon

15.5.2026

Kun ChatGPT:n ilmaisversio tuli markkinoille, tekoälystä tuli laajempien kansanjoukkojen kiinnostuksen kohde. Oppilaitokset, opiskelijat, tutkijat ja julkisorganisaatiot kiinnostuivat tekoälystä. Sitä ennen tekoäly oli ollut enemmänkin teknologian, teollisuuden ja eri tieteenalojen mielenkiinnon kohde.

Itse asiassa tekoäly on ollut jo useita vuosia käytössä maamme kirjastoissa, vaikka emme ole tulleet ajatelleeksi asiaa. Lainaus- ja palautusautomaatit ovat tästä hyvä esimerkki. Ensimmäisiä kokeiluja tehoälyn käyttöön kirjastoissa tehtiinkin jo 1970-luvulla. Nykyisin tekoälyä käytetään hyvin monipuolisesti kirjastoissa: robotit, lainaus- ja palautusautomaatit, tekoälyyn perustuvat tiedonhaun sovellukset ja tekoälypohjaiset chatit ovat tästä eräitä esimerkkejä.

Tiedonhankinnan renki vai isäntä?

Tiedonhankinta on yksi keskeisimmistä kirjastojen tarjoamista palveluista. Etenkin tieteellisissä kirjastoissa sen merkitys on huomattava, ja tiedontarpeet saattavat olla hyvinkin haastavia tiedonhakijan näkökulmasta. Tekoälystä on tullut uusi apuväline tiedonhaun tehostamiseksi.

Kun pohdimme tekoälyn käyttöä tiedonhankinnassa, on syytä erottaa toisistaan ChatGPT:n kaltaiset sovellukset ja erityisesti tiedonhankintaan tarkoitetut apuvälineet, kuten Keenious.

Ongelmaksi on muodostunut se, että ChatGPT:sta on muodostunut uusi Googlen ja Wikipedian korvaaja. Kun aiemmin etenkin opiskelijat googlettivat ja katsoivat Wikipediasta vastauksen kysymyksiin, nyt ChatGPT:ta pyydetään kertomaan vastaus. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että opiskelijan ei tarvitse vaivautua hakemaan tietoa eikä edes muotoilla vastausta, vaan hän kopioi pahimmassa tapauksessa ChatGPT:n antaman informaation vastaukseksi kysymykseen.

Viime kädessä kyse on moraalista ja uuden oppimisesta. Tekoäly mahdollistaa käännökset, jolloin vieraan kielen opiskelu ei välttämättä enää houkuttele. Esseen voi kirjoittaa tekoälyllä, ja se antaa vastaukset kaikkiin kysymyksiin. ChatGPT on nykyajan Sudenpentujen käsikirja.

Jos tiedonhakua haluaa tehdä tekoälyn avulla, kannattaa ehdottomasti turvautua Keenioukseen tai muihin tiedonhakua varten kehitettyihin sovelluksiin. Ne tuovat laadukkaita lähteitä tulokseksi, mutta niissäkin on omat haasteensa. Esimerkiksi tieteenalojen rajapintoja ne eivät täysin hallitse.

Kun haku tehdään tekoälyä käyttäen, kannattaa kiinnittää erityistä huomiota lähdekritiikkiin. Tekoälyn lukutaito onkin uusi haaste oppimisessa ja tutkimuksessa.

Työpaikat vähenevät?

Mediassa on puhuttu paljon tekoälyn vaikutuksista työpaikkojen säilymiseen. Tämä koskee myös kirjastoalaa. Etenkin rutiiniluonteisia työtehtäviä siirtyy runsaasti robottien ja automaattien hoidettavaksi.

Asiakkaat arvostavat kuitenkin edelleen asiakaspalvelua. Kirjastoissa halutaan olla ensisijaisesti tekemisissä toisen ihmisen kanssa. Etenkin yleisissä kirjastoissa on sosiaalisten suhteiden merkitys suuri. Ikäihmiselle kirjasto saattaa olla yksi harvoista paikoista, jossa vaihtaa päivän kuulumisia. Yleinen kirjasto on kunnan olohuone, kohtauspaikka, jossa tekoäly ei syrjäytä ihmistä asiakaspalvelijana.

Luovuuden tuho?

Jo nyt maailmalla ilmestyy tekoälyn kirjoittamia romaaneja. Suomessakin on ilmestynyt muutamia tekoälyn kirjoittamia romaaneja, ja sitä on käytetty myös joidenkin tietokirjojen kirjoittamiseen. Eri kirjailijajärjestöt ovat olleet erittäin huolissaan tämän kaltaisesta kehityksestä.

Tekoälyä voi toki käyttää luovastikin. Esimerkiksi sarjakuvien tekemisessä sitä voidaan hyödyntää, samoin kuin muun visuaalisen aineiston tuottamisessa sekä musiikissa. Tekoäly tekee meistä kaikista säveltäjiä.

Tekoälyn käyttö luomisprosessissa on kiinni siitä, kuinka sitä hyödynnetään. Kirjastoissa sen avulla voidaan laatia markkinointimateriaalia tai käyttää eri sovelluksia hauskasti ja luovasti tekoälyyn liittyvien taitojen opettamiseen asiakkaille.

Kyllä vai ei?

Me elämme tekoälyn täyteisessä maailmassa. Tekoäly on jo monissa tapauksissa vallannut kotimme, olipa kyse robotti-imurista tai autosta. Elämme kirjastojenkin kannalta vallankumouksellisia aikoja: tiedonhakuja tehdään täysin uudella tavalla ja perinteisten sisältöjen tuottajana toimiikin tekoäly ihmisen sijaan. On kuitenkin hyvä muistaa, että toistaiseksi tekoäly ei kykene ajattelemaan. Se luo tuotoksensa sen perusteella mitä ihminen on sille opettanut.

Ari Haasio
Yliopettaja
SEAMK

FT Ari Haasio työskentelee Kirjasto- ja tietopalvelualan yliopettajana SEAMKissa. Hän opettaa muun muassa tekoälyä ja on kirjoittanut aiheesta kirjan Tekoäly ja kirjastot.

Lähteet

Haasio, A. (2025). *Tekoäly ja kirjastot.* Avain.